

FOKUS: FOLKERETTEN OG MILITÆR INTERVENSJON

Russland, folkeretten og militær intervensjon: Selektiv prinsippfasthet

JULIE WILHELMSSEN

Ph.d., seniorforsker, Norsk Utenrikspolitisk Institutt

Julie.wilhelmsen@nupi.no

Russlands opptreden i internasjonale kriser blir av vestlige kommentatorer ofte sett på som obstruksjonistisk og irrasjonell. Formålet med dette bidraget er å synliggjøre den russiske forståelseshorizonten og derved gjøre handlingsmønstrene mer forståelige. Jeg kommer ikke til å gå inn på hva Russlands reelle motiver og interesser var i disse internasjonale krisene. Derimot har jeg valgt å kommentere Russlands ulike syn på og praktisering av folkeretten ut fra håndteringen av noen internasjonale kriser de siste 15 årene: Kosovo, Irak, Sør-Ossetia/Abkhasia, Libya og Syria. Stilt overfor disse krisene har Russland i likhet med andre stater blitt tvunget til både å artikulere sine posisjoner tydelig og å prioritere mellom etablerte normer innen folkeretten og nye normer som utfordrer disse. Russlands forhold til folkeretten preges av et uttalt ønske om å representere en motmakt til USA, av synet på den suverene stat som viktigere enn humanitære og menneskerettslige utfordringer og av en uttalt frykt for nye sikkerhetstrusler. Stilt overfor det Russland anser som USA/Vestens alenegang i håndteringen av internasjonale kriser de siste 15 årene, har disse perspektivene på folkeretten blitt stadig sterkere. Det har også medført at Russland mer åpenlyst har begynt å sette folkeretten til side innenfor det post-sovjetiske området.

FN og folkeretten som forsvar mot amerikansk hegemoni

Russlands forhold til folkeretten må forstås ut fra et historisk selvbilde som tidligere supermakt i et bipolar system med USA som motpart. Den store forskjellen mellom USA og Russland siden slutten på den kalde kri-

gen er Russlands marginalisering som verdensmakt. Stilt overfor dette spriket mellom selvbylde og maktposisjon har Russland uavlatelig fremmet FN og Sikkerhetsrådet, der Russland har en fast plass, som den eneste legitime instans for å håndtere internasjonale kriser. Når Hilde Restad i dette nummeret av *Internasjonal Politikk* skriver at «USAs mål etter andre verdenskrig var å sette opp et system av folkerett og multilateralisme som USA ikke selv skulle være bundet av», så er det nettopp denne oppfatningen som i økende grad har preget russisk forståelse av situasjonen. Det er en situasjon Russland ikke har villet akseptere. «Multipolaritetsdoktrinen» ble lansert allerede i 1996 av utenriksminister Jevgenij Primakov som en strategi for å demme opp for amerikansk alenegang. Multipolaritetsdoktrinen slår fast at det internasjonale system bør være preget av konsensus mellom stormakter. Dette skal oppnås ved å forfølge to strategier. For det første må Russland i samarbeid med andre stormakter (som Kina eller for den saks skyld Europa) sørge for å utgjøre en motvekt til USA. Dette vil gjøre Russland til et sikkerhetspolitisk balansepunkt mellom øst og vest. For det andre innebærer multipolaritetsdoktrinen at FN må gis større tyngde. En «mer demokratisk verdensorden» skal skapes ved at håndtering av internasjonale kriser utelukkende skjer i FN og i tråd med folkeretten.

Folkeretten som den suverene statens forsvar

Det har likevel blitt vanskeligere for Russland å følge opp sin uttalte ambisjon om å styrke FN og bruke FN som hovedkanal for russisk innflytelse i verdenspolitikken. Dette henger ikke minst sammen med at folkeretten utvikler seg. Nye normer som legger større vekt på individets og det sivile samfunnets rettigheter (som R2P-doktrinen eller «Ansvaret for å beskytte») har i økende grad utfordret hovedprinsippet om statenes suverenitet. Denne utviklingen har på ingen måte blitt drevet frem av Russland. Snarere har Russland ønsket å reversere denne utviklingen og konsekvent vært imot en utvidelse av listen over trusler mot internasjonal fred og sikkerhet til å inkludere humanitære kriser. Der menneskerettigheter alltid har vært et saksområde USA har krevd særlig eierskap til, har statenes suverenitet vært det for Russland.

Årsaken til dette er ikke bare at statenes suverenitet fungerer som et legitimt motargument mot det russiske ledere ser på som USAs instrumentelle bruk av menneskerettighetsparolen for å fremme egne interesser internasjonalt. Det speiler også en historisk russisk diskurs der staten har forrang for individet. Vi kan notere oss at Sovjetunionen var én av bare åtte stater som unnlot å stemme for den universelle menneskerettighetserklæringen i 1948. Hovedgrunnen var at erklæringen kunne true statenes

suverenitet. Andrei Visjinskij, sovjetdelegaten, forkastet ideen om at det eksisterte rettigheter for individene utenfor statens rammer (Baehr 2001). Som vi skal se nedenfor har Russland videreført en slik diskurs og i økende grad insistert på en tradisjonell tolkning av folkeretten der statenes suverenitet skal veie tyngst i møtet med humanitære og menneskerettslige utfordringer.

Russlands posisjon må selvfølgelig også forstås på bakgrunn av Sovjetunionens fall og frykten for at det nye Russlands territoriale suverenitet skulle utfordres. Den første Tsjetsjenia-krigen som begynte i 1994 handlet om å holde denne republikken innenfor Den russiske føderasjons grenser. Den vedvarende usikkerheten rundt hva Russland *er* både geografisk og identitetsmessig, og alle de innenrikspolitiske dragkampene rundt dette spørsmålet, gjør at det russiske regimet tviholder på prinsipper som statlig suverenitet, territoriell integritet og ikke-innblanding på den internasjonale arena.

Folkeretten som forsvar mot nye trusler

I likhet med USA har sikkerhetsargumenter veid tungt i Russlands forhold til folkeretten. Vel å merke har dette for Russland dreid seg om såkalt nye trusler, fra ikke-statlige aktører. Dette må forstås på bakgrunn av den innenrikspolitiske situasjonen i Russland så vel som ut fra dynamikken på den internasjonale arenaen. Russland ga den andre krigen i Tsjetsjenia (1999) merkelappen «anti-terror- kampanje». På den internasjonale arena var Russlands støtte til krigen mot terror og aksept av krigen i Afghanistan som ikke folkerettsstridig et uttrykk for hvor tungt terrortrussele veier i det russiske perspektivet. Som vi skal komme tilbake til har russiske ledere både akseptert og praktisert preventivt selvforsvar mot terrortrussele på tross av at dette er folkerettsstridig og svekker statenes suverenitet. Samtidig har de i økende grad fremstilt militær intervensjon på humanitært grunnlag som en sikkerhetstrussel *i seg selv* fordi det svekker dagens system av stabile, suverene stater.

Kosovo

Kosovo-krisen i 1998/99 ble ikke bare en prøvesten for prinsippet om humanitær intervensjon.¹ Den ble også en helt konkret test på Russlands forhold til folkeretten etter at en ny kurs var blitt staket ut med multipolaritetsdoktrinen.

1. Da krisen i Kosovo utviklet seg i 1998, advarte Kofi Annan om at Kosovo kom til å bli en definerende prøvesten for den nye doktrinen (Annan 1998).

Fra russisk side ble intervensjonen i Kosovo først og fremst fremstilt som et utslag av amerikanske ambisjoner om hegemoni i en ny unipolar verdensorden. President Jeltsins påstand om at USA i forbindelse med Kosovo-krisen snarere opptrådte som en 'global tvangsmakt og diktator' enn en «global fredsskaper», var et tydelig uttrykk for dette synet (Yeltsin 2000: 257, 347). Russlands posisjon i Kosovo-spørsmålet må ifølge Jim Hughes forstås som et forsøk på å skape en motvekt mot USA og kompensere for egen svakhet ved å insistere på at FN måtte håndtere internasjonale kriser som dette (Hughes 2013: 993). Forestillingene om amerikanske ambisjoner om globalt hegemoni på russisk side ble forståelig nok bekreftet snarere enn avkreftet ved at NATO, samtidig som det forberedte intervensjonen i Kosovo, utvidet alliansen til å inkludere tidligere østblokkland som Tsjekkia, Ungarn og Polen og antok et nytt strategisk konsept som utvidet NATOs rolle for å sikre «fred og stabilitet» i Europa (NATO 1999). Da Primakov på vei til USA i mars 1999 beordret flyet han satt i til å vende i lufta fordi han fikk beskjed om at NATO unilateralt og i strid med FN-charteret hadde begynt den militære intervensjonen i Kosovo, var det et tydelig tegn på hvor tett Russlands posisjon i Kosovo-krisen var koblet til synet på USA. Folkeretten skulle brukes til å demme opp for amerikansk hegemoni.

Sett fra et russisk synspunkt ble konseptet «humanitær intervensjon» nærmest introdusert for å kunne gå til militær intervensjon i Kosovo uten noe mandat fra Sikkerhetsrådet. Men diskusjonen rundt Kosovo viste også med all tydelighet at Russland ikke ser på humanitære kriser som et legitimt grunnlag for intervensjon og tydeliggjør således synet på folkeretten som et forsvar for den suverene stat. Ikke bare blir humanitær intervensjon avvist som grunnlag for unntak fra maktforbudet, denne praksisen fremstilles som å *undergrave* folkeretten (Lukyanov 2010: 20). Ifølge Allison var det Russland som ledet an i den diplomatiske motstanden mot å utvikle kriterier for humanitær intervensjon allerede på slutten av 1990-tallet (Allison 2013: 53).

Ikke desto mindre er det viktig å merke seg at Russland frem til NATOs intervensjon uten FN-mandat i mars 1999 hadde vært villig til å inngå kompromiss og i noen grad akseptere viktigheten av humanitære og menneskerettslige forhold i Kosovo-spørsmålet. Selv om Russland sto hardt på at Kosovo måtte forbli en del av Serbia, forsøkte utenriksminister Primakov å overtale Milosevic til å innføre større selvråderett for albanerne (Kratovac referert i Hughes 2013: 1000). Russland støttet også Sikkerhetsrådsresolusjon 116 som fordømte maktbruken mot sivilbefolkningen i Kosovo og innførte en våpenembargo mot det tidligere Jugoslavia og resolusjon 1199 som ikke bare krevde at stridighetene måtte opphøre og forhandling begynne, men også inneholdt en vag trussel om at «ytterligere tiltak for å opprettholde eller gjenopprette fred og stabilitet i regio-

nen» ville bli vurdert dersom resolusjonen ikke ble tatt til følge (De forente nasjoner 1998).

Denne kompromissviljen i form av å anerkjenne at humanitære og menneskerettslige hensyn skulle fungere som grunnlag for Sikkerhetsrådets vurderinger, ble imidlertid svekket over tid: Først da Operation Allied Forces ble gjennomført uten FN-mandat og siden, da det gradvis ble klart at USA og en rekke europeiske land så vel som sentrale FN-aktører i strid med Sikkerhetsrådsresolusjon 1244 gikk inn for Kosovos selvstendighet (Hughes 2013: 1006–1012).

I sum må man konkludere med at NATOs intervensjon i Kosovo var en dramatisk skuffelse for Russlands nye satsing på FN og folkeretten som suveren instans for håndtering av internasjonale kriser. Samtidig styrket den Russlands syn på folkeretten som et forsvar mot USAs makt og som et forsvar for den suverene stat. Dette kom også tydelig frem i Russlands nye utenrikspolitiske strategi i 2000. Den plasserte FN i sentrum og uttrykte eksplisitt at Russland kom til å motstå ethvert forsøk på å erstatte FN med andre «vestlige institusjoner» og USAs økende tendens til makt-dominans i en unipolar verden (Den russiske føderasjon 2000: 2–4, 10).

Irak

Der Kosovo-krisen hadde drevet Russland til å stå sterkere på sitt syn på folkeretten, kom Irak-krisen i 2003 til å sementere det. Dette til tross for, eller snarere nettopp fordi, Russland aksepterte at USA/NATO gikk til krig mot Afghanistan i selvforsvar og uten noe mandat fra Sikkerhetsrådet. Slik Russland så det ville Russlands støtte til USA og det 'strategiske partnerskapet' som utviklet seg mellom dem etter 11. september måtte resultere i større lydighet for Russland og Russlands krav om å håndtere internasjonale kriser i FN-systemet ved neste korsvei.

USAs håndtering av Irak knuste disse forventningene totalt. Tidlig i prosessen uttrykte president Putin at Russland ikke nødvendigvis var imot en militær intervensjon og at man ikke måtte «piske opp en anti-amerikansk stemning» i forbindelse med dette spørsmålet, men at enhver amerikansk handling måtte være godkjent av FN i forkant (sitert i Wines 2003). Men da det ble klart at USA, Storbritannia og Spania kunne komme til å legge frem et nytt resolusjonsforslag som autoriserte bruk av makt mot Irak, konstaterte utenriksminister Ivanov straks at Russland ville legge ned veto mot en slik resolusjon fordi den brøt med Sikkerhetsrådsresolusjon 1441 (fra 2002) og fordi Russland ville ha en «politisk løsning» på konflikten. Han henviste også til den destruksjon og død militær intervensjon ville føre til for sivil befolkningen (sitert i *Peoples Daily Online* 2003).

USAs tyngste argument for intervensjon, nemlig at Saddam Hussein var i ferd med å utvikle masseødeleggelsesvåpen og at et såkalt preventivt angrep var nødvendig for å avverge trusselen, ble avvist av Russland med henvisning til at det ikke fantes noe uomtvistelig bevis for at det forelå en trussel mot amerikansk territorium fra Irak. «Hvis det hadde gjort det, hadde Russland uten å nøle vært villig til å bruke alle tilgjengelige midler i tråd med FN-charteret for å tilintetgjøre trusselen,» uttalte utenriksminister Ivanov (sitert i Allison 2013: 109). I tråd med Russlands syn på folkeretten som et forsvar mot nye trusler har Russland aldri avvist at preventivt angrep *kan* være legitimt. Tvert imot har Russland selv i tiden før og etter Irak-krisen flere ganger krenket tidligere sovjetstater (som Georgia) sin territoriale suverenitet ved å utføre 'preventive angrep' mot påståtte terroristbaser (Wilhelmsen & Flikke 2005: 397–403).

USAs andre sikkerhetsargument for militærintervensjon i Irak, nemlig at Husseins regime gjennom sine forbindelser med Al Qaida utgjorde en terrortrussel, ble imidlertid også avvist av Russland. Putin mente et militært angrep på Irak ville være en avsporing i krigen mot terror. I likhet med mange andre i den russiske politiske eliten anså Putin terrorisme som et statsløst fenomen og som en utfordring for selve systemet av stater. Ut fra dette perspektivet kunne terrorisme bare bekjempes ved samordning av tiltak mellom etablerte stater og ikke ved å føre krig mot relativt etablerte stater som Irak (Tsygankov 2012: 121). Også argumentet om at intervensjon ville styrke terrortrusselen heller enn å svekke den, ble fremmet fra russisk side. Dette argumentet er også blitt fremmet med større tyngde siden, i debatten om intervensjon i Syria (se under).

Synet på folkeretten som et forsvar for den suverene staten kom til å veie tyngre for Russland etter som situasjonen i Irak utviklet seg i kjølvannet av angrepet 19. mars 2003. Kravet om et regimeskifte i Irak med henvisning til den humanitære situasjonen ble tydeligere artikulert fra amerikansk side. Allison (2013: 110) forklarer at Russland så regimeendringsdiskursen som del av en amerikansk strategi for å spre demokrati og liberale reformer til Midtøsten. Fra russisk side fryktet man at retorikken rundt regimers legitimitet og behovet for å spre demokrati gjennom bruk av militær makt i neste omgang ville kunne true russisk suverenitet og den (i økende grad autoritære) innenrikspolitiske orden i Russland. Allisons analyse rimer godt med Putins svar på spørsmål om Russlands syn på Irak-krigen den 12. april 2003: «Vi kan ikke ta del i eksporten av en kapitalistisk, demokratisk revolusjon. Det ville lede verden ut i en uendelig rekke av militære konflikter» (sitert i *Free Republic* 2003).

Motgiften var å fremme FN som eneste legitime arena for avgjørelser av denne type spørsmål. Moskva insisterte på at resolusjon 1441 bare autoriserte fredelig avvæpning og ikke bruk av makt og at FN-resolusjoner aldri hadde autorisert avsettelsen av en ledelse i en suveren stat. Russlands

hovedargument var at «Sikkerhetsrådet alene hadde rett til å vurdere hvorvidt Irak samarbeidet med inspektørene og ta de neste skrittene for å løse krisen» (Ivanov 2003).

På dette tidspunktet kom Russlands fokus på legalitet også til å fremme den andre strategien i multipolaritetsdoktrinen, målet om å balansere USAs makt ved samarbeid med andre stormakter, på en ypperlig måte. Russiske argumenter var nemlig sammenfallende med argumenter fremmet av et Sentral-Europa (minus Storbritannia og Spania) i opposisjon til USA. Russland kunne dermed fremstille seg selv som en buffer mot USAs «nihilisme» i forhold til folkeretten (Allison 2013: 208). Russland jobbet også hardt for å få Irak tilbake i FN-sporet etter at de tyngste kamphandlingene var over, men deltok i svært begrenset grad i fredsbevarende aktiviteter med klar henvisning til at Russland ikke ville være del av noen «okkupasjonsmakt».

Samlet sett handlet Irak-krigen for Russland i stor grad om å beskytte Sikkerhetsrådets autoritet og å bevare den internasjonale orden. Den bidro også til å styrke den russiske ledelsens skepsis til det de så på som amerikansk ekspansjonisme. Det er blant annet på denne bakgrunn man må forstå den russiske fremstillingen av de såkalte fargerevolusjonene i Georgia (2003) og Ukraina (2004) som vestlige statsprosjekter i Russlands nærområde. Fortolkningen av folkelige revolusjoner som instrumenter i en amerikansk strategi for å fremme eget hegemoni kom til å veie tungt i synet på den arabiske våren noen år senere. Rent retorisk kom frustrasjonen over USAs alenegang og forestillingen om folkeretten som viktigste motvekt klart til uttrykk da Putin under sikkerhetskonferansen i München i februar 2007 beskrev den «unipolare verden» fremmet av Vesten som en verden med én hersker, én suveren. Han argumenterte for at verden ikke lenger er et trygt sted «fordi ingen lenger kan finne beskyttelse bak folkerettens festning» (Putin 2007).

Samtidig viser Russlands egne handlinger i det post-sovjetiske rom at Russland ikke har et konsekvent prinsipielt forhold til folkeretten og at forpliktelsen til FN ikke er absolutt. Etter at Russland raskt hadde overvunnet Georgias militære i Sør-Ossetia og Abkhasia i 2008, anerkjente Russland unilateralt disse to georgiske utbrytterrepublikkene som uavhengige stater. Da Frankrikes president Nicolas Sarkozy bemerket at «Russland ikke burde ha anerkjent Abkhasia og Sør-Ossetia unilateralt, det finnes internasjonale regler som må følges», repliserte Russlands president Dmitri Medvedev kort at anerkjennelsen var «endelig og irreversibel» og «i tråd med folkeretten» (Medvedev 2008).

Libya og Syria

Russlands posisjon på intervensjonen i Libya i 2011 kan trekkes frem som et avvikende eksempel fra Russlands linje i folkerettsspørsmål, gitt at Russland *lot være* å nedlegge veto mot resolusjon 1973 den 17. mars blant annet med henvisning til «regimets forbrytelser mot sitt eget folk» (Medvedev sitert i *RT* 2011a). Resolusjonen autoriserte en flyforbudssone over Libya og bruken av alle nødvendige midler for å beskytte sivilbefolkningen. Sannsynligvis var også russiske ledere mindre skeptiske til intervensjonen i Libya fordi det var Frankrike som var pådriver og ikke USA (Mankoff 2012: 227). Likevel er det klart at russiske ledere så med økende misnøye på at koalisjonen gikk lenger enn det FN-mandatet tilsa og at det hele endte med en regimeendring. Nyhetsbildene av statslederen Muammar Gaddafi som lyses av den koalisjonsstøttede «opposisjonen» må ha spøkt i bakgrunnen da Putin anklaget Hillary Clinton for å ha instigert de første store demonstrasjonene mot regimet i Russland høsten 2011, for så å ta i bruk rene politistatsmetoder for å få bukt med denne opposisjonen.

Det Russland oppfattet som den vestlige koalisjonens misbruk av FN-mandatet i Libya, formet landets posisjon i spørsmålet om inngripen i borgerkrigen i Syria. Statsminister Medvedev forklarte Russlands totalt avisende holdning til sikkerhetsrådsresolusjoner i Syria-spørsmålet – selv de som ikke gikk lenger enn å fordømme Assad-regimets maktbruk – på denne måten: «Hvor går grensen mellom resolusjon og militær operasjon? Vi så det i forbindelse med resolusjonen på Libya, den ledet direkte til en internasjonal intervensjon. Dette er en gal vei å ta» (*RT* 2012). Denne begrunnelsen, som ofte ble etterfulgt av en referanse til at «regimeendring» er en uakseptabel praksis, ble konsekvent og fra begynnelsen av gitt av russiske tjenestemenn i forbindelse med Russlands tilnærming til krisen i Syria (se f.eks. *RT* 2010b; Lavrov sitert i *RIA Novosti* 2013a, 2013b).

Mens den humanitære situasjonen denne gang ble totalt avvist fra russisk side som grunnlag for intervensjon,² ble vestlige lands demokratiargument snudd på hodet. Da Russland og Kina 4. oktober 2011 la ned veto mot en resolusjon som truet Syria med målrettede sanksjoner, uttalte Medvedev at «dersom det syriske lederskapet ikke er i stand til å gjennomføre reformer, er det nødt til å gå av, men denne avgjørelsen skal ikke tas av NATO eller andre europeiske land, den må tas av det syriske folket og av den syriske regjeringen» (*CNN* 2011). Den samme begrunnelsen ble brukt i forbindelse med et nytt russisk veto 4. februar 2012. Ifølge uten-

2. Russland stemte endog i august 2011 imot en uttalelse fra FNs menneskerettighetsråd som på bakgrunn av den internasjonale undersøkelseskommisjonens funn 'fordømte alvorlige og systematiske menneskerettighetsbrudd' fra Assad-regimets side med henvisning til at dette var 'innblanding i Syrias interne anliggender' (*Reuters.com* 2011).

riksminister Lavrov var det «bare Syria selv som kan bestemme Assad-regimets skjebne» (sitert i *The Economist* 2012).

Samtidig har folkeretten som forsvar mot sikkerhetstrusler fått ny tyngde i det russiske perspektivet. Også her har russiske ledere ofte snudd vestlige staters argumenter på hodet og fremstilt militær intervensjon som en *trussel* mot internasjonal fred og sikkerhet fordi systemet av suverene stater kan bryte sammen (og ikke som et forsvar for en utsatt sivilbefolkning). Som utenriksminister Lavrov uttrykte det: «Russland er imot at Sikkerhetsrådet involverer seg i Syria. For det første er ikke situasjonen en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. For det andre er Syria et veldig viktig land i Midtøsten, å destabilisere Syria kommer til å få ringvirkninger ut over Syrias grenser» (*Bloomberg* 2011).

I denne diskursen blir «opposisjonen» fremstilt som en potensiell trussel snarere enn en folkelig, demokratisk kraft og må stadig tillegges skyld på lik linje med Assad-regimet.³ Til og med i spørsmålet om bruk av kjemiske våpen i Syria har Russland insistert på at det like gjerne kan være opposisjonen som står bak som Assad-regimet. Med klare paralleller til Russlands egen håndtering av konfliktene i Nord-Kaukasus har russiske ledere i økende grad fremstilt opposisjonen i Syria som en terrortrussel. De har endog avvist forslag om såkalte «humanitære korridorer» for å få humanitær hjelp inn i Syria med referanse til at slike korridorer bare vil brukes til å styrke og bevæpne «militante opposisjonelle grupperinger» (Ivanov sitert i *Ria Novosti* 2013a).

Samlet sett er dermed Russlands posisjon på krisen i Syria ganske forutsigbar og innebærer en videreføring av tidligere argumenter i en enda mer eksplisitt og insisterende form. Uavhengig av hva motivene måtte være, har krisen i Syria medført at Russland retorisk sett har hevet den tradisjonelle versjonen av folkeretten til en enda mer elevvert posisjon. Ifølge Putin er Russlands posisjon ikke et forsvar for den syriske presidenten Bashar al-Assad, men et forsvar «for folkerettens regler og prinsipper og den moderne verdensorden» (Putin sitert i *RBTH* 2013).

Russland – hvor annerledes?

Mye tyder på at Russland etter krisene i Kosovo, Irak, Libya og Syria på tross av sin retorikk ser seg selv som mindre forpliktet overfor FN. Spesielt når det gjelder terrortrusselen og i det postsovjetiske området der Russland mener å ha spesielle interesser, settes folkeretten til side. Her anses heller ikke Sikkerhetsrådet som en relevant konfliktregulerende meka-

3. Dette gjenspeiles også i flere uttalelser fra Russlands FN-utsending Vitalij Tsjurkin, se f.eks. *RT* 201b, *TIME* 2012, *BBC News* 2012.

nisme. I situasjoner der Russland står overfor små, men suverene stater i sitt nærområde, opptrer landet som om det selv er unntatt fra folkerettens regler og multilaterale hensyn. Samtidig insisterer Russland stadig sterkere og nærmest i en moraliserende tone på statenes suverenitet og ikke-innblandingsprinsippet på den globale arena.

Disse utviklingstrekkene gjør at likheten med USA er blitt mer påtagelig. Der USA, som Restad skriver i sitt bidrag til denne spalten, har hatt et prinsipielt syn på folkeretten kun når det gjelder andre enn dem selv, ser dette etter anerkjennelsen av Sør-Ossetia og Abkhasia også ut til å gjelde Russland. Der USA hever pekefingeren med henvisning til menneskerettigheter og folkelig demokrati, gjør Russland det med henvisning til folkeretten og et demokratisk system av stater.

For FN og folkerettens posisjon som sådan er denne utviklingen problematisk. Ironisk nok fungerer Russlands steile insistering på folkeretten ikke som et «forsvar for den moderne orden» som Putin kaller det, men snarere som spore til at FN i økende grad stilles på sidelinjen. Samtidig gjør både USAs og Russlands høyrøstede men *selektive* promotering av prinsipper, enten det dreier seg om menneskerettigheter, demokrati eller statenes suverenitet, at disse prinsippene mister sin kraft og kredibilitet.

Om artikkelen

Tusen takk til Heidi Kjærnet (NUPI) for nyttige kommentarer og innspill til denne artikkelen.

Litteratur

- Allison, Roi (2013) *Russia, the West and Military Intervention*. Oxford: Oxford University Press.
- Annan, Kofi (1998) General Secretary Reflects on 'Intervention' in Thirty-Fifth Annual Ditchley Foundation Lecture, 26 June. Tilgjengelig på www.un.org/News/Press/docs/1998/19980626.sgsm6613.html. Lesedato 26.11.13.
- Baehr, Peter (2001) *Human Rights: Universality in Practice*. Houndsmill, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- BBC News (2012) Syria Massacre: Rebels Share Blame, says Russia's Lavrov. 28.05.12. Tilgjengelig på <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-18235965>. Lesedato 04.12.13.
- Bloomberg (2011) Russia Warns U.S., NATO against Military Aid to Syria Protests after Libya. 02.06.11. Tilgjengelig på <http://www.bloomberg.com/news/2011-06-01/russia-warns-u-s-nato-against-military-aid-to-syria-protests-after-libya.html>. Lesedato 26.11.13.
- CNN (2011) Syria Opposition Gains Regional Backers. 11.10.11. Tilgjengelig på <http://edition.cnn.com/2011/10/11/world/meast/syria-unrest/index.html>. Lesedato 04.12.13.

- De forente nasjoner (1998) United Nations Security Council Resolution 1199, 23 September. Tilgjengelig på <http://www.un.org/Docs/sc/>. Lesedato 26.11.13.
- Den russiske føderasjon (2000) Foreign Policy Concept of the Russian Federation, 28 June. Tilgjengelig på <http://www.bits.de/EURA/eurao.html>. Lesedato 27.11.13.
- Economist, The* (2012) The Long Road to Damascus. 11.02.12. Tilgjengelig på <http://www.economist.com/node/21547305/>. Lesedato 04.12.13.
- Free Republic* (2003) Powell Rejects UN Leadership in Postwar Iraq. Tilgjengelig på <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/891370/posts>. Lesedato 04.12.13.
- Hughes, James (2013) Russia and the Secession of Kosovo: Power, Norms and the Failure of Multilateralism. *Europe-Asia Studies*, 65(5): 992–1016.
- Ivanov, Igor (2003) Speech by Minister of Foreign Affairs of the Russian Federation Igor Ivanov at Federation Council Meeting, 26 March. Tilgjengelig på <http://www.australia.mid.ru/press2003/15.html>. Lesedato 04.12.13.
- Lukyanov, Fyodor (2010) Rethinking Russia: Russian Dilemmas in a Multipolar World. *Journal of International Affairs*, 63(2): 19–32.
- Mankoff, Jeffrey (2012) *Russian Foreign Policy. The return of great power politics*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers.
- Medvedev, Dmitri (2008) Press Conference Following Talks with President of France Nicolas Sarkozy, 8 September. Tilgjengelig på <http://archive.kremlin.ru/eng/>. Lesedato 04.12.13.
- NATO (1999) The Alliance's Strategic Concept, 24 April. Tilgjengelig på http://www.nato.int/cps/en/natolive//official_texts_27433.htm?selectedLocale=en. Lesedato 04.12.13.
- Peoples Daily Online* (2003) Russia, France to Veto New UN Resolution on Iraq. 11.03.03. Tilgjengelig på http://english.peopledaily.com.cn/200303/11/print20030311_13084.html. Lesedato 04.12.13.
- Putin, Vladimir (2007) Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy, 10 February. Tilgjengelig på http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2007/02/10/0138_type82912type82914type82917type84779_118123.shtml. Lesedato 04.12.13.
- RBTH* (2013) Can Russia and the UN Save Syria? 17.10.13. Tilgjengelig på http://rbth.co.uk/international/2013/09/17/can_russia_and_the_un_save_syria_29869.html. Lesedato 04.12.13.
- Reuters.com* (2011) US Envoy Visits Syria Town, UN Launches Inquiry. 23.08.11. Tilgjengelig på <http://www.reuters.com/article/2011/08/23/us-syria-idUSTRE77D0LP20110823>. Lesedato 04.12.13.
- Ria Novosti* (2013a) Foreign Minister Explains Russia's Opposition to Humanitarian Corridors in Syria, Moskva, 18.11.13.
- Ria Novosti* (2013b) Russia Criticizes Results of London Diplomatic Meeting on Syria, Moskva, 23.10.13.
- RT (2011a) Russia Did not Veto in UN to Protect Libyan Civilians – Medvedev. 21.04.11. Tilgjengelig på <http://rt.com/politics/medvedev-un-resolution-libya/>. Lesedato 04.12.13.
- RT (2011b) Russia, China Block 2nd Draft of Resolution on Syria. 10.06.11. Tilgjengelig på <http://voiceofrussia.com/2011/06/10/51517343/>. Lesedato 04.12.13.

- RT (2012) Medvedev: Libya has Influenced our Position on Syria. 30.06.12. Tilgjengelig på <http://rt.com/politics/official-word/russia-medvedev-britain-syria-364/>. Lese-dato 04.12.13.
- TIME (2012) Russia Condemns Syria Over Massacre. 28.05.12. Tilgjengelig på <http://www.webcitation.org/683Fb4Giu>. Lese-dato 04.12.13.
- Tsygankov, Andrei (2012) *Russia and the West from Alexander to Putin*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilhelmsen, Julie & Geir Flikke (2005) Evidence of Russia's Bush Doctrine in the CIS. *European Security*, 14 (3): 387–417.
- Wines, Michael (2003) Threats and Responses: Putin's Choice; Russia, UN Swing vote, Plays a Waiting Game. *New York Times* 13.02.03.
- Yeltsin, Boris (2000) *Midnight Diaries*. London: Weidenfeld & Nicolson.